

Lunds universitet

Rebecca Pier

Språk- och litteraturcentrum

SSL

Litteraturvetenskap

Handledare: Bibi Jonsson

2013-01-17

Dagflickan och nattpojken

Genusperspektiv i Jessica Schiefauers roman *Pojkarna*

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	s. 1
2. Syfte och frågeställningar	s. 2
3. Teori och metod	s. 2
4. Tidigare forskning	s. 5
5. Textanalys	s. 7
5.1 Flickor	s. 7
5.2 Pojkar	s. 9
5.3 Protagonisten Kim	s. 11
5.4 Komponenter	s. 16
5.4.1 Växthuset	s. 16
5.4.2 Maskeraden	s. 17
5.4.3 Blomman	s. 19
5.4.4 Kroppen	s. 20
5.5 Miljö	s. 21
6. Avslutande diskussion	s. 22

1. Inledning och bakgrund

Under min skoltid läste vi en del böcker som tilldelats Augustpriset som exempelvis *Svinalängorna* (2006) och *Sandor slash Ida* (2001). Enligt vänner på andra skolor var det också en del Augustprisvinnare som lästes. Därför tänkte jag att det skulle vara intressant att granska en av dessa nya vinnare, som med stor sannolikhet kommer att användas på svenska skolor i framtiden. Min uppsats kommer att behandla *Pojkarna* (2011) av Jessica Schiefauer som tilldelades priset för bästa barn- och ungdomsbok 2011.

Romanen handlar om de tre 14-åriga flickorna Kim, Bella och Momo som har tröttnat på att vara flickor. Varje dag får de utstå kränkningar och sexistiska blickar från pojkar i samma ålder. De tre flickorna är mitt emellan barn- och vuxenlandet, de är så kallade unga vuxna. De trivs inte med sin tillvaro där de står osäkra med ett ben på varje sida, och där de känner sig hämmade i sitt kön.

Bella har ett eget växthus där hon vårdar sina blommor ömt. En dag får hon ett paket med fröer hemskickat där det finns ett frö som hon inte har beställt. Hon planterar fröet och upp växer en fantastisk blomma med magisk nektar. Denna nektar gör att de tre flickorna blir tre pojkar om natten. Denna förvandling sker varje natt ett tag framöver. De tre flickorna transformeras men det tilltalar inte alla lika mycket. Kim är den som njuter mest av förvandlingen, att få vara i en pojkes kropp.

Romanen är indelad i tre delar. Den första delen (s. 11-59) kan ses som en introduktion och första inblick i de tre flickornas liv. Vi får lära känna dem. Vi får vara med om de sexistiska pojkarna i skolan, i växthuset där de har sin frizon, på maskeraderna och i deras längtan av att få vara någon annan. Delen avslutas med att flickorna har fått uppleva sin första natt som pojkar. Den andra delen, som också är den största (s. 63-173), tar läsaren med på resan som det andra könet och allt vad det innebär. Den avslutande delen (s. 177-188) kan ses mer som en avrundning och en försoning med det egna könet.

Författaren Jessica Schiefauer föddes 1978 och arbetar utöver författandet med kurser i språk och skrivande. Hon är en av redaktörerna för den litterära tidskriften *Fantasin* och debuterade med ungdomsromanen *Om du var jag* (2009) följt av *Pojkarna*. Inspiration till denna roman fick hon bland annat av boken *Avsnoppad* (1995) av David Thomas. Den handlar om Bradley som sövs ned på ett sjukhus för att få sina visdomständer bortopererade. Av en slump blir Bradley förväxlad med en annan patient och vaknar upp efter ett komplett könsbyte. Bradley måste försöka anpassa sig till livet som Jackie och romanen konstruerar utefter detta kvinnlighet. Den tuffe Bradley blir steg för steg notoriskt renlig, fåfång,

sentimental och kärnfamiljslängtande - egenskaper som tillskrivs en kvinna.

Jessica Schiefauer har haft ett intresse av genus- och queerfrågor sedan tonåren. Hon har bland annat fått inspiration av författarna Angela Carter, Sonya Hartnett och Joyce Carol Oates till sin Augustprisvinnare; framför allt Angela Carter som blandar saga, magi och realism. I övrigt skriver de ovan nämnda kvinnorna mycket om ungas uppväxt och om kvinnor som vägrar att låta sig begränsas. Schiefauer visste att hon ville skriva en roman där unga tjejer spränger gränser, och så kom *Pojkarna till* (Schiefauer:191).

Romanen inleds med följande citat av Marcel Proust: "Den verkliga upptäcktsresan består inte i att söka efter nya vyer, utan att se med nya ögon." Och det är precis det som sker. De tre flickorna blir pojkar och får se världen med en pojkes ögon och uppleva någonting helt annat än vad det innebär att vara flicka.

2. Syfte och frågeställningar

Kvinnor och män antas ha olika biologiska och psykologiska egenskaper. Dessa tros i sin tur ta sig uttryck i olika handlingar och kroppsspråk. Även olika sätt att tala, uttrycka sig och tänka. För att tydliggöra att kön inte är något av naturen givet, utan kulturellt och socialt, har forskare myntat det teoretiska begreppet genus (Fruh&Söderberg:19-20). Mitt syfte är att läsa romanen ur ett genusperspektiv och granska könsrollerna.

Mina frågeställningar är:

- * Hur gestaltas pojkar och flickor i romanen?
- * Hur upplever protagonisten Kim flickrollen respektive pojkrullen?

Jag vill undersöka vilka egenskaper och typer av utseende som tillskrivs respektive kön, samt hur de agerar i sina roller. Dessutom har jag för avsikt att studera känslorna som karaktärerna, framför allt Kim, har och får under romanens gång.

3. Teori och metod

För att tydliggöra karaktärernas olika egenskaper har jag använt John Stephens, professor i engelska, schema från artikeln *Gender, Genre and Children's Literature* (1996) när det gäller

maskulinitet och femininet i litteratur (se bilaga 1-2). Maria Österlund skriver i sin avhandling *Förklädda flickor* (2005) att en överklivning mellan staplarna sker i den så kallade förklädnadsromanen. Överträdelsen görs endast möjlig genom de underliggande stereotyperna. Hon skriver vidare om att poängen med Stephens schema inte är att "befästa stereotyper, utan att visa hur de verkar underliggande i konstruktioner av kön." Det ska verka som ett redskap för att bedöma persongestaltningen i litterära verk (Österlund:79). I slutet av avsnitten om flickor och pojkar kommer jag att sammanfatta vilka ord ur staplarna som går att finna i romanen.

I *Förklädda flickor* finns ett paradigm för förklädnad från flicka till pojke som består av tio olika drag, vilka betecknar en förklädnadsroman men som inte uppfylls till fullo i varje text (se bilaga 3-4). Dessa drag kommer jag att analysera under rubriken 5.4.2.

Jag har läst *Pojkarna* noggrant och valt ut specifika delar i boken som behandlar och belyser pojk- och flickrollerna, samt Kims utveckling i rollerna. Dessa har jag sedan valt att analysera utifrån feministisk teori och queerteori.

Feministisk litteraturteori började ta form kring 1970, och både genusteori och queerteori har sina viktigaste utgångspunkter från den andra vågens feminism. Den lägger fokus på könsroller och grundläggande orättvisa strukturer som finns i samhället (Tenngart:113). Tenngart skriver vidare om att mannen alltid ses som subjektet och normen i det västerländska tänkandet, medan kvinnan är objektet och den som avviker från normen. (Tenngart:114)

Den franska filosofen Simone de Beauvoir inleder delen "Barndomen" i sin bok *Det andra könet* från 1949 såhär: "Man föds inte till kvinna, man blir det." (de Beauvoir:325). de Beauvoir är anti-essentialist, vilket innebär att hon förkastar kvinnlighetens biologiska grund. Den kvinnliga identiteten är för henne något som påtvingats från samhället och kulturen. Trots att *Det andra könet* har över sextio år på nacken, tycker jag att många tankar och teorier håller än idag. I hennes andra del av boken om utveckling finns utförliga tankar kring barndom, den unga flickan och den sexuella initiationen som jag har använt mig av i min uppsats. De olika kapitlen behandlar specifika delar av en flickas uppväxt som tydligt går att följa i *Pojkarna*.

Till min hjälp har jag också läst *Vad är queer?* (2006) av Fanny Ambjörnsson. Hon skriver om att queer är brottet mot normen, det vridna och det annorlunda. Queer kan betyda allt ifrån knäpp och avvikande till teori, omstörtande och aktivism. Det är ett begrepp med många sidor. Ofta kopplas det samman med sexualitet och normalitet, ytterligare en möjlighet att se verkligheten. Dess tre huvudord är genus, sexualitet och makt och uppmanar oss att

tänka bortom uppdelningarna. Att vända upp och ner på att det finns ett normalt och ett onormalt sätt att vara en sexuell man och kvinna på. Att ifrågasätta samhällets för givna tagna sanningar (Ambjörnsson:8-9).

Ambjörnsson nämner Michel Foucault som bland annat har undersökt sexualitetens historia. Han beskriver hur vi från 1700-talet ser en ökande trend att klassificera samhällsmedborgare. Man började under 1700-talet att diagnostisera människor som exempelvis hysteriska, homosexuella och perversa. Denna indelning av människor ledde till att en mängd nya identiteter uppstod. En person som haft sex med personer av samma kön blev nu klassificerad som homosexuell, identiteten fick ett namn. Slutligen menar Foucault att de namn vi ger varandra är avgörande för hur vi ser på varandra och den verklighet vi lever i.

Ambjörnsson skriver vidare om heteronormativitet som innebär att det är lagar, institutioner, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualiteten som något naturligt, allomfattande och enhetligt. Det ses som det mest åtråvärda och mest naturliga sättet att leva på. Det är själva normsystemet som man vill undersöka (Ambjörnsson:51-52).

Normsystemet föreskriver inte bara regler om "hur man ska vara som man eller kvinna, utan även att man ska vara man eller kvinna." (Ambjörnsson:112). Det är två separata kön som framstår som de två enda möjliga identiteterna. Detta förhållande kan kallas för den heterosexuella matrisen. Förenklat betyder detta (Ambjörnsson:112):

- att de enda positioner som står oss till buds är kvinna eller man.
- att dessa positioner ställs i motsats till varandra, kroppsligt och beteendemässigt.
- att de samtidigt förväntas åtrå, begära och ha sex med varandra.

För att någonting ska vara normalt krävs något som framstår onormalt. Att inte kunna sätta in människor i fack kan rubba ordningen i samhället. Ordningen som innebär att vi ska vara kvinnor eller män (Ambjörnsson:118). Denna ordning vill inte Kim och hennes vänner acceptera.

Då *Pojkarna* handlar om unga vuxna på högstadiet har jag dessutom använt mig av Maria Nilsons bok *Från Gossip girl till Harry Potter* (2010), som behandlar genusperspektiv på just ungdomslitteratur. Jag har även läst *Ungdomsboken* (1984) av Vivi Edström och Kerstin Hallberg. Då mitt fokus främst ligger på Kim och hennes två kompisar, har jag läst *En bok om flickor och flickforskning* (2010) i redaktion av Anna-Karin Frih och Eva Söderberg, samt *Förklädda flickor* av Maria Österlund.

Vidare har jag också valt att titta närmare på miljön. Jag har exempelvis funderingar

kring varför karaktärerna är flickor på dagen och pojkar om natten. Hur beskrivs egentligen dessa två helt olika världar att vara pojke och flicka. Dessutom är miljön relativt neutral då berättelsen utspelar sig i ett villaområde i en medelstor ort i Sverige. Samma tankar och känslor finns över hela Sverige, detta är inget typiskt för just Malmö eller Lund exempelvis. Romanen rymmer även en del viktiga komponenter (växthuset, maskeraderna, kroppen, miljön) som jag kommer att analysera.

4. Tidigare forskning

Det har gjorts mycket forskning kring genus i barn- och ungdomslitteratur. Då *Pojkarna* släpptes 2011 är den ett relativt nytt studieobjekt. Jag har inte kunnat hitta tidigare forskning om just denna roman.

Maria Nilson skriver i sin bok *Från Gossip Girl till Harry Potter* (2010) om både stereotypa flick- och pojkkarakärer men även om nydanande och överskridande. Hon har lagt fokus på genus, föreställningar om manligt och kvinnligt och om sexualitet. Detta gör hon i ett antal populära ungdomsromaner från olika genrer (Nilson:158).

I *En bok om flickor och flickforskning* av Anna-Karin Frih och Eva Söderberg, presenteras forskning om flickor ur humanistiska och samhällsvetenskapliga perspektiv. De olika skribenterna i boken visar hur definitioner av flickor i tid och rum har förändrats, och hur flickorna och den samhälleliga synen på dem har påverkats.

I Maria Österlunds *Förklädda flickor* ligger fokus på frågorna hur flickor konstrueras och hur könsordningen rubbas. Den ställer frågor kring text och kön och studerar flickskildringen i ungdomsromanen under 1980-talet. Det var vanligt under denna tid att det skrevs böcker om flickor som klädde ut sig till pojkar. Österlund studerar centrala författarskap under denna period som exempelvis Maria Gripe, Peter Pohl och Ulf Stark. Hennes syfte var att undersöka hur motivet könsförklädnad representeras. I avhandlingen diskuteras karaktärstypologi samt hur den litterära flickskildringen formas och varför. Österlund visar att resultatet av maskuliniseringen var att femininiteten för en tid åsidosattes och kompromissades bort. Dessutom kom hon fram till att förklädnaden bara underlättar för stunden (Österlund:2).

Några C-uppsatser som också behandlat genusperspektiv är exempelvis "Bland machomän, fåfänga flickor och känsliga killar - en studie av genus i ungdomsromanen Ingen återvändo" (2011) av Jakob Järpvall. Syftet med uppsatsen var att studera vilka bilder av

manlighet och kvinnlighet som förekommer i ungdomsromanen *Ingen återvändo* av Douglas Foley. Resultatet av analysen ställdes mot Yvonne Hirdmans och R.W. Connells teorier för hur genusstrukturer och genus skapas och upprätthålls. Uppsatsen visar att det förekommer både moderna och traditionella genuskonstruktioner i romanen. När det gäller kvinnlighetsdiskurserna är det främst den stereotypa bilden av kvinnlighet som exempelvis framhåller utseende som formuleras. Bland manlighetsdiskurserna betonas vid sidan av den stereotypa manligheten, som fokuserar på självbehärskning och heterosexualitet, en alternativ manlighet som omfattar känslsamhet och ett närmande till kvinnliga egenskaper (Järpvall:3).

I "Bekräfta könsrollerna eller ifrågasätta dem? :en analys av fyra barn- och ungdomsböcker" (2010) av Malin Åsblom var syftet att se hur tjejer och killar framställs i barn- och ungdomsboken för barn mellan nio och tolv år. Med hjälp av en kvalitativ metod kritiskt granskade och analyserade Åsblom fyra skönlitterära barn- och ungdomsböcker. Analysen genomfördes med hjälp av ett analyschema med stereotypiskt kvinnliga och manliga egenskaper. Resultatet av studien visar att i var och en av de undersökta böckerna finns en karaktär som bryter mot de stereotypa kvinnliga och manliga egenskaperna. I böckerna är det överlag pojkarna som bryter mot de traditionella könsrollerna. Det visar sig genom egenskaper som att de är vackra, emotionella, lydiga, osjälviska, omtänksamma, sårbara och pratsamma. Samtidigt är det bara pojkarna i dessa fyra böcker som genomgår en utveckling och en mognadsprocess, som leder till att de i slutändan får fler manliga egenskaper (Åsblom:3).

Karin Arvidson skrev 2007 en uppsats om "Genuskonstruktion och språkutveckling: diskursanalys av sex skönlitterära barn- och ungdomsböcker ur ett feministiskt perspektiv", vars syfte var att ta reda på vilka genusnormer som förekommer inom det skoldiskursiva fältet och huruvida skönlitteratur är en del i detta. De frågor som ställdes var bland annat: vilka beskrivningar av genus återfinns i de skönlitterära böckerna samt har de i böckerna ingående karaktärerna olika handlingsmöjligheter och egenskaper ur ett genusperspektiv? Genom en diskursanalys av sex skönlitterära böcker lästa av en fjärdeklass utkristalliserade Arvidson de meningar som beskriver pojk- respektive flickprotagonister. Resultatet visar hur den skönlitteratur som studerades ger en normerande syn på vad flickor respektive pojkar får göra kopplat till de motsatsförhållanden som förekommer kring maskulint och feminint beteende (Arvidson:3).

I "Vilken roll spelar könet? - En studie i hur genus förmedlas i en handfull ungdomsböcker" (2003) av Lina Möller studerades hur kön är representerat och överförbart i några ungdomsböcker. Möller ville ta reda på vilka roller flickor och pojkar spelar i

berättelserna och i vilka sammanhang de figurerar och vilka problem de är tillskrivna. Hon tittade närmare på sex populära ungdomsböcker och ställde frågor till texten, liksom en intervju. Frågorna handlade om könsroller, relationer och problemområden. Möller fann att några av karaktärerna levde upp till könsstereotyperna om hur flickor och pojkar ska bete sig och agera. Karaktäristiskt för alla de sex böckerna är att flickor framträdande och relationer är starkt kopplade till empati. Pojkarna hade inte alls samma starka band till familj och vänner som flickorna hade. Pojkarna är äventyrliga och de försöker verka modiga medan flickorna oroar sig för utseende och vad pojkarna ska tänka och tycka om dem. Flickor har problem gällande deras egna kroppar medan pojkarna brottas med kriminalitet och droger (Möller:6).

2007 skrev Sophie Andersson och Sofia Roghult "Barn- och ungdomsböcker ur ett genusperspektiv". Syftet med studien var att urskilja mönster när det gäller genus i skönlitterära barn- och ungdomsböcker, och på så sätt se vilken syn på kön som förmedlas i böckerna. De ville koppla dessa mönster till olika forskningsuppfattningar om vad flickor och pojkar bör läsa. Resultatet av studien visade att de sex skönlitterära böckerna skildrar traditionella könsmönster. Detta syns främst hos karaktärer från den äldre generationen, men även hos den yngre. De fann dessutom exempel där traditionella könsmönster bröts. Inom forskningen kring litteraturval ur en genussynpunkt, fann de två motsatta sidor där det var tydligt att män stod mot kvinnor (Andersson & Roghult:2).

5. Textanalys

I denna del går jag igenom min primärtext, romanen *Pojkarna*. Jag har valt att dela upp den i rubriker som behandlar olika beståndsdelar i romanen: flickor, pojkar, protagonisten Kim, viktiga komponenter (växthuset, maskeraden, blommorna, kroppen) samt miljö. Jag kommer att varva beskrivningar och utdrag ur romanen med analyser och kommentarer.

5.1 Flickor

I inledningen av *En bok om flickor och flickforskning* beskriver Frih och Söderberg en flicka såhär:

[...] hon är en människa som framträder i skärningspunkten mellan ålder och kön eller, annorlunda uttryckt, mellan generationer och genus. I den livsfas som brukar kallas barndom är en person av kvinnligt kön flicka, och i den livsfas som brukar kallas ungdom kallas hon flicka eller ung kvinna. (Frih & Söderberg:9)

De flickor som figurerar i romanen är framför allt Kim, Bella och Momo, men det finns även andra flickor i romanen. Föräldrarna har en frånvarande roll så dem har jag valt att inte studera.

Bella går inåt med tårna, har alltid nära till stamning, rodnad och tunghäfta i skolan. Hon är rödhårig och fräknig. Bella har ingen mamma och en ansvarslös pappa. Istället har hon växthuset. I växthuset blir hon en annan - lugn och med knivskarp blick, exakta och säkra rörelser. I skolan är hon ganska tjock och osäker, sitter helst tyst och osynlig så länge hon kan (Schiefauer:13,19). Momo (Monica) har mörkbrunt svallande hår, rak rygg med en nyfiken blick. Hon är ett energiknippe, kreativ - ett konstnärsbarn. Hon kan konsten att iakttä och notera och har alltid projekt på gång. Hennes pappa är arkitekt och mamman sömmerska med egen ateljé hemma (Schiefauer:16-17).

Under den tid som romanen utspelar sig fyller flickorna fjorton och spenderar mycket tid ihop. Tillsammans går de igenom allt vad det innebär att bli vuxen. De befinner sig i glappet mellan att vara barn och vuxen. Deras kroppar förändras snabbare än vad de hinner med, de är ju fortfarande barn. Nu måste de överge barnlekarna och lära sig röka, kyssas, dricka och tolerera att pojkarna tar på dem med sina händer. Men de är inte redo. Vart de än gick fann de bara de förutbestämda kvinnomallarna men de vägrade att acceptera det. Vad som helst fick hända dem men inte just det, att bli vuxna.

Den mest aktuella arketyper i förklädnadsromanen är *den groteska uppväxten* som innebär en omöjlighet att förena personlig frigörelse med samhällets krav på anpassning. Detta medför att flickornas utrymme krymper. Arketyper kallas även för pojkflicksarketyper, vilken är en karaktär som känner motvilja för sin växande kropp och alla krav på femininitet som medföljer (Österlund:86). Österlund skriver vidare om tre olika flicktyper som alla är besläktade med varandra. Yrhättan är en aktivt utlevande flicka, vilket betyder att hon överskrider en anpassad flickroll. Pojgflickan sneglar mer på machoidealet som följer med pojkskapet och den förklädda flickan tar steget ut och lyckas bli tagen för pojke (Österlund:101). Av dessa tre typer är det den förklädda som figurerar i romanen.

I skolans korridorer står flickor och pojkar i klungor var för sig. För att stå emot pojkarnas kommentarer gäller det att hålla munnen stängd, ryggen rak och masken intakt. Trots denna taktik och krigsstrategi som det beskrivs, biter sig kommentarerna fast, djupt in under huden, men det viktigaste är: "visa för guds skull inte att du är rädd" (Schiefauer:22-23). Men ibland brister det och flickorna försöker rycka sig loss ur pojkarnas grepp och skriker tillbaka att de vill bli lämnade ifred och försöker knäa dem "Men de var ju så hopplöst, orättvist, obegripligt mycket starkare." (Schiefauer:24). Pojkar är av naturen starkare och

flickorna är det svaga könet som har svårt att göra motstånd. Det är pojkarna som bestämmer när leken är över, det är de som har övertaget. Nilson skriver om att skolan är en viktig plats i många av de ungdomsböcker som hon har läst. Ofta är det en kaotisk värld som skildras och att positiva skildringar av skolan saknas. Jargongen i klassen är ofta rå och sexistisk, liksom den på skolan där Kim, Bella och Momo går (Nilson:80).

Flickorna som figurerar i romanen beskrivs i övrigt som långa och smala. Ofta har de hårt sminkade ögon. De skrikskrattar och går runt i höga klackar. De kallas rådjursflickor. Flickor ses också som byten, troféer. Vid ett tillfälle ses en tjej som "en present från honom till Tony." (Shiefauer:103)

Tittar man avslutningsvis på Stephens schema om femininitet (se bilaga 1-2) stämmer följande in på flickorna: *vacker*- majoriteten av flickorna beskrivs som vackra med svallande hår osv., *icke våldsamt* - stämmer inte riktigt in då Kim en gång försöker göra motstånd mot pojkarna men inte lyckas då killarna är starkare. Kim är dock mer våldsamt i sin pojkkropp, *eftergiven, tillåtande* - flickorna är eftergivna, de tillåter i princip pojkarna att göra vad de vill med dem, *självutplånande* - flickorna visar en självutplånande sida, de drar sig hellre undan än stannar kvar och tar plats, *omhändertagande* - de tar hand om varandra, *sårbar* - de visar känslighet och sårbarhet när det gäller sin egen position i samhället och pojkarnas agerande gentemot dem, *offer* - de får utstå alla möjliga typer av kränkningar från pojkarna, *maktlös* - de kan inte stå emot då de är 'svagare', *passiv* - de är medvetet inte aktiva och utåtriktade för att försöka vara osynliga och slippa ta emot kränkningar. Tio av Stephens femton ord går tydligt att se i romanen.

5.2 Pojkar

Kim, Bella och Momo ingår också under denna rubrik då de ju förvandlas nattetid. Utöver de tre finns Tony, en gängledare som Kim är intresserad av. Han har sin följeslagare Höken, en mullig kille med grisögon och ett inställsamt flin (Schiefauer:79). Dessutom finns pojkar på skolan, vars återkommande beteende beskrivs nedan.

Några pojkar går förbi några flickor och strax innan de är i jämnhöjd med varandra sätter en av pojkarna sin underarm framför gylfen och låter den sprätta upp som en ståkuk ut från skrevet. Han spänner armen, knyter näven, härmar ljud han hört i filmerna han sett tillsammans med andra pojkar. En annan pojke uppmärksammar hans gest. bidrar med att trycka in tungan i kindens sida upprepade gånger. Sedan stämmer de upp i ett unisont ylande, öser hela repertoaren av köttiga porrfilmsrepliker över flickorna (Schiefauer:22).

Pojkarna på skolan beskrivs rakt igenom romanen som sexistiska djur. De väser och skriker och kallar flickorna för horor och fulfittor. De skryter också om sina sexuella erövringar som beskrivs i detalj (Schiefauer:125). Maria Österlund skriver i *Förklädda flickor* om en pojkmatris, en modell för maskulinitet. De två ytterligheterna på skalan är macho och mes. Macho är den anpassade pojktypen då karaktären lever upp till den traditionella maskuliniteten. Hon skriver vidare om Robert Conell som uppmärksammar begreppet hegemonisk manlighet. Det anspelar på mäns överordning i förhållande till kvinnor, men även en över- och underordning män emellan. Den traditionella maskuliniteten kopplas samman med (rörelse)frihet och våld (Österlund:74-75).

Bland pojkarna finns även en outtalad hierarki och maktbalans. Tony är den stora ledaren som alla vill hålla sig väl med och även bli bekräftade av, han är hövdingen. Tonys vän Höken gillar inte när Kim har tagit hans plats som Tonys nya lärling. Hierarkin har rubbats och Hökens värld blir raserad (Schiefauer: 126). Med hjälp av kläder, gester, mimik, röst och språk utmanar den förklädda flickan teckensystemet. En frågeställning som dyker upp vid könsöverskridningen är om den stöder eller stör den rådande ordningen. (Ambjörnsson:106-107). Som förklädd stör Kim den rådande ordningen bland killarna.

Nilson skriver om att det blir allt vanligare att även pojkar experimenterar med olika maskuliniteter. Många är på jakt efter en manlighet som de kan identifiera sig med. I *Sandor slash Ida* är Sandor en ordentlig kille som gör sina läxor och dansar balett. Då utgår man på skolan från att han är homosexuell. "Att vara en pluggande kille, dansa balett och samtidigt vara en homosexuell innebär att Sandor förflyttat sig långt ifrån normen för hur en "riktig" kille ska vara." När det sedan visar sig att han är heterosexuell förflyttar han sig mot normen igen, vilket gör hans liv lättare (Nilson:74-75).

När Kim, Bella och Momo själva blir pojkar tycker de att det är en oerhört spännande och frigörande upplevelse. Flickorna njuter förtjust av den frihet som pojkropparna medför. Som pojkar upptäcker de ett helt nytt sätt att röra sig på stan, de känner en annan självklarhet att vara. Speciellt Kim dras till den manliga världen, råheten och den nya, homoerotiska gemenskapen.

Både Kim och Momo behåller sina namn som pojkar medan Bella ges namnet Mack, efter en neonskylt på en mack. Samma kväll som Bella fått sitt nya namn möter de Tony, gängledaren. Han har keps, läderjacka, en grön tatuering, grova militärkängor och håller en ölburk och en cigarett med sina seniga händer (Schiefauer: 66-67). Kim känner ett visst intresse för Tony, men Bella vågar knappt se på honom. Hon är rädd för blickarna som kommer glida över hennes bröst, men Tonys blick glider inte. Det finns ingenting att glida

över. I Tonys blick är pojken Bella ett subjekt, flickan Bella var endast ett ratat objekt.

Maria Österlund skriver om pojkar som "tvingas" med på kriminella aktiviteter. Detta gör även Kim, Bella och Momo. De gör inbrott, röker hasch och eldar bilar. Som förklädd utsätts flickan för mandomsprov för att bevisa att hon är en trovärdig pojke.

Dessa riskfyllda aktiviteter gör att Bella inte vill vara med längre. Hon tröttnar ganska snabbt på att vara pojke. Hon tycker att de mest sitter och snackar skit, men Momo och Kim är mer intresserade av denna nya värld. För Momo är pojkrollen en lek, en scen och något som man kan välja att behålla eller ta bort. Men för Kim är det annorlunda. Hennes gamla liv har inte längre någonting med henne att göra. Detta bidrar till en splittring bland flickorna. (Schiefauer:87).

Sammanfattningsvis kan man pricka av följande om man ser på Stephens schema för maskulinitet: *stark* - vid flera tillfällen påpekas pojkarnas styrka, *våldsam*- våldsamheten är tydlig i många av pojkarnas i ageranden, alltifrån inbrott till fysisk kontakt med flickor, *hård, tuff* - pojkarna är tuffa och hårda både gentemot flickor men även mot sig själva, *aggressiv, auktoritär* - framför allt Tony är en oerhört aggressiv och auktoritär pojke, även hans följeslagare Höken och pojkarna på skolan är aggressiva, dock visar inte alla en auktoritär sida likt Tony, *gränsöverskridande* - pojkarna går över gränsen flera gånger, både i vad de säger och hur de agerar, *tävlingsinriktad* - tävlingsinriktningen går igenom i allt de tar för sig vare det är vem som kan springa snabbast eller vem som kan sno mest. Det gäller att visa att man är maskulin enligt normen, *'jägare', mäktig* - pojkarna har makten och de jagar efter nya 'offer' (flickorna), *player* - de leker med flickorna och tar de som priser, *självständig* - de är självsäkra och klarar sig på egen hand, *aktiv* - de agerar fullt ut och är inte rädda för att ta för sig. Sammanfattningsvis var det tio ord ur schemat av femton som tydligt gick att återfinna i romanen.

5.3 Protagonisten Kim

Det är genom Kims ögon som vi ser det som sker i romanen. Det är Kims tankar vi får ta del av. Kim beskriver sig själv som en tunn, sorglig sak med taniga ben och för stort huvud. Hon får eksem vid kontakt med något okänt och tål inte stark sommarsol och inte heller kalla vintervindar. Hon är allergisk mot röda tomater och gyllengula apelsiner. Hennes flickhud föredrar papperstorr luft, tapetserade väggar, lysrörsljus, laminat och klorerat vatten. (Schiefauer:19).

Kim är avundsjuk på sina två vänner. Bella har växthuset och Momo har sin kreativa sida och en alldeles egen symaskin, men Kim har ingenting. Inga intressen, hon känner bara att något är skevt inom henne. (Schiefauer:30) Hon drömmer ofta om att komma ur sin kropp:

Min kropp satt på mig som något främmande, en gummidräkt som klubbade och kliade, men hur jag än rev och skrapade med naglarna satt den där den satt. Om nätterna kunde jag drömma att min kropp föll av mig. Det var så enkelt, plötsligt hittade jag en dragkedja i huden." (Schiefauer:19)

Vivi Edström skriver om fångenskapssymboler i *Ungdomsboken*. Ungdomarna är ofta ensamma och betryckta. De skildras som fångar i en ångestladdad tillvaro där gallren gillras av både familj och samhälle. Fångenskapen kan handla om skuld och otillräcklighetskänslor, men även om bristen på frihet i en hierarkisk tillvaro och fångenskap i könsroll. Känslan av ofrihet och bundenhet i det egna jaget är ett gammalt motiv i litteraturen och hos författarna skildras denna fångenskap som oförmåga att nå sin egen identitet. Ungdomarna är beroende av de vuxnas värderingar och ångesten inför förväntningar och påtryckningar. Mot denna bakgrund skildras ofta ett enormt behov av frigörelse som kan resultera i rymning och utbrytning, och i värsta fall självmord (Edström & Hallberg:69-70). Kim gör så småningom både en rymning och en form av utbrytning ur sitt eget kön.

Edström nämner även Hans-Eric Hellbergs bok *Love love love* (1977) "som propagerar för ett mjukare samhälle där människor slipper könsrollernas tvångströjor." I boken figurerar en ung kvinna som gör motstånd mot det konventionella kravet på kvinnan att klämma in sig i "tuttekasser" (Edström & Hallberg:82). Även de Beauvoir skriver om att flickor känner sig i allmänhet försvarslösa mot det öde som väntar dem. Kvinnligheten "representerar i hennes ögon sjukdom, lidande och död och hon fångas av detta öde." (de Beauvoir:373)

Maria Österholm skriver i kapitlet "Skeva flickor i svenskspråkig litteratur under millennieskiftet" i *En bok om flickor och flickforskning*, om flickor som har ett bekymmersamt förhållande till flickskapet. Det handlar om att vara flicka, eller att inte kunna, eller vilja vara det. Det finns *riktiga flickor* - de som lever upp till omgivningens krav och så finns det *skeva flickor* - de som inte kan eller vill det (Fruh & Söderberg:131). Kim är en sådan skev flicka. Österholm skriver om att skev ibland används synonymt med queer. Det handlar om att tala om det som ligger utanför normerna, feminitetens normer. Kim är queer i den mån att hon vill bryta normen. Hon vägrar helt enkelt att acceptera den. Hon dagdrömmer om hämnd mot killarna, att hon är stor, grov och stark med mörk röst. Då blir pojkarna rädda och springer och hon lufsar fram som en jätte och en hjälte i korridorerna (Schiefauer:24). Kim vill bort ifrån det heterosexuella kvinnoidealet. Hon korsar staplarna i Stephens schema med hjälp av pojkkroppen.

Som pojke känner Kim en attraktion till Momo, men inte som flicka. Det pirrar i kroppen när Momo snuddar vid henne, men Kim försöker att tränga undan det varma, känslorna (Schiefauer:137-138). I sin pojkkropp fantiserar hon även om nakna pojkkroppar och hon vill att Tony ska ta på henne. Kim går emot heteronormativiteten, hon dras till "fel" kön, men hon kan inte låta bli.

Det fanns ingen girighet i hans händer, ingen falsk mjukhet i rösten, inget habegär i ögonen. Det fanns ingen känsla av att han ville åt mitt allra mjukaste [...]. Jag deltog inte i en lek som lektes på någon annans villkor. Nej, detta var något annat, något jag aldrig förut upplevt. Det skrämde mig inte. Jag begrep det. (Schiefauer:84)

Kim fastnar för Tony, hon dras in i hans makt. Vid ett av deras många inbrott känner sig Kim sedd på ett sätt som hon aldrig känt förut: "En sekund bara, ett granskande ögonkast, och det hade inte med min kropp att göra. Hans blick sade att jag var *duglig*, att jag hade vad han krävde." (Schiefauer:88) Tony provar Kim, testar hennes gränser för att se om hon håller måttet. Han leder henne överallt och hon följer efter, tvekar aldrig. Kim tvingas till att köra bil, som hon aldrig tidigare har gjort. Hon gör vad som helst för att inte slå hål på bubblan, vad som helst för att inte få Tony att inse bluffen.

Efter alla natters bravader kommer Kim hem "[...] med rivsår och hundbett och brännande lungor men aldrig, varken förr eller senare, var jag så kraftfull som då!" (Schiefauer:89) Kim har aldrig känt sig så lycklig som nu, i en pojkes kropp. Hon har hittat hem.

När blomman vars nektar är magisk börjar se moloken ut, skyddar Bella den. Ingen får lov att röra den, den behöver vila. Då får Kim abstinens. Utan nektarn ingen natt som pojke.

Min kropp satt i mitt flickrum men själv var jag inte där. Mina tankar upptogs av nattbilderna, av Tonys ansikte, hans rygg och händer, våra upptäcktsfärder tillsammans. Jag bar mina pojktimmar som ädelstenar, varenda en bländande glasklar och glittrande. (Schiefauer:97)

En natt går de tre flickorna ut i sina flickkroppar och Kim snörar på sina nyinköpta kängor. Hon tänker att skymningen och natten är som hennes nya rustning. Folk omkring kanske kan missta henne som pojke trots allt. Men så är inte fallet. Folkets blickar synas hennes flickkropp och hon är tillbaka på ruta ett. "Ja, jag gick nedför stadens gator och jag bar flickkroppen som ett hölje, en alltför stor lodenrock, en oformlig, illa passande maskeraddräkt." (Schiefauer:98) Under denna kväll möter de Tony och Kim känner annorlunda som flicka inför honom: "I Tonys ögon var min flickkropp något vämjeligt, ett stycke härsket kött som inte ens dög att kasta till korparna i träden." (Schiefauer:100)

Som pojke känner sig Kim sedd av Tony, men hon vet att hon aldrig kommer att få honom då det bryter mot normen. Avslöjar hon att hon är flicka, som kommer att öppna möjligheterna för henne att bli tillsammans med Tony, kommer han att se på henne på ett sådant sätt att det inte längre kommer vara intressant. Det hela kan ses som ett moment 22.

Kim trotsar Bellas vädjan om att låta blomman vara och smiter in i växthuset för att dricka av nektarn. Hon måste få vara med Tony och känna sig sedd. Men under nästkommande natt går det för långt, även för Kim. Hon får ett skjutvapen i sina händer.

Min pojkropp hade dittills känts odödlig, som en superhjältedräkt som tillät mig att göra omöjliga saker. Den var ett hölje där alla skrämor och blåmärken bleknade bort under sömnen. Men detta var något annat. (Schiefauer:107)

Den romantiserande bild som hon kopplat till pojkroppen börjar här att falna. Pojkkörklädningen underlättar för stunden, men är knappast en rimlig utväg ur de begränsningar underordningen upprätthåller för flickans del (Österlund:326).

Kim hamnar samtidigt allt mer utanför Bellas och Momos gemenskap som hon tidigare varit en del av. Bella förstår att Kim tagit av blomman mot hennes vädjan och Kim har börjat bete sig allt mer aggressivt även i sin flickkropp. Nu finns inte längre en tydlig gräns mellan vad som är pojke och vad som är flicka. Rollerna går nu in i varandra. Extra tydligt blir det när Kim går förbi växthuset där Momo och Bella har en egen maskerad, utan Kim.

Jag såg deras målade ansikten, den oöverstigliga gränsen mellan dem och mig, och sorgen kom vällande. Lekarna, våra lekar, våra kroppar som en enhet tillsammans. Det var förlorat, jag hade av sagt mig det. Det värkte i mig, kroppen molade plötsligt efter gemenskapen där på andra sidan, men att bära ett sådant ansikte, att bli, att vara - den leken kunde jag aldrig leka. Jag kunde aldrig följa dem dit de var på väg. (Schiefauer:129)

Pojkkroppen innebär inte bara en oproblematisk tillvaro. Den medför även skam över vad hon gör. "Jag ville gömma mig i flickrummet, dra flickkroppen över mig som ett döljande skynke. Pojkkroppen var otillräcklig. den var fylld av skam och misslyckande och det brände mig ner mot marken och gjorde den förut så spänstiga ryggraden krum." (Schiefauer:134)

Kim stannar kvar inne i flickrummet i flera nätter. Hon känner att det inte finns någon kropp kvar som passar henne. Nu kommer också mensen, det tydliga tecknet på att hon har en flickas kropp och att denna kropp är på väg att bli en vuxen kvinnas. Menstruationen ses för många som en förbannelse (de Beauvoir:372). Kim vägrar. Hon springer ut, bort mot blomman och nektarn. Bort från det trögflytande tecknet på hennes pubertet (Schiefauer:139-143). Kim kommer åter in i pojkvärlden. Hon upptäcker ett sugmärke på Tonys hals och svartsjukan slår till med full kraft. Dagen efter är svartsjukan som bortblåst, då är Kim utvald

igen och sedd av Tony (Schiefauer:147-149).

Kvällen då Kim tänkt avslöja vem hon egentligen är, våldtar Tony en så kallad rådjursflicka. Kims känslor är dubbla vid detta tillfälle. Hon blir illa till mods när hon ser tjejen liggandes under Tony, kämpandes emot hans kraft, hennes försök att ta sig bort. Samtidigt känner Kim att hon själv skulle vilja vara den som Tony vill tränga sig in i (Schiefauer: 152-153). Till slut sker dock en vändpunkt. Kim klarar inte av att se Tony utnyttja människor och kasta bort dem när det passar honom. "Men för mig, Tony *för mig spelar det roll och jag tänker inte låta dig ta mer, aldrig mer.*" (Schiefauer:154) Kim går fram till den pågående våldtäkten och sparkar mot Tonys tinning. Hon sparkar med stålhättan på kuken och pungen och ur Tonys mun rinner blod. Hon kan inte sluta sparka. Då hör Kim skrik och springer ifrån platsen. Hon springer genom skogen och kommer fram till kajen. Där tar hon av sig sina tunga kängor och kastar dem i vattnet. Här släpper hon taget om kängorna, men även om sin pojkropp.

Efter uppbrottet med sitt andra jag, känner Kim en tomhet. Hon ligger i sin flickpyjamas i sin flicksäng och känner ingenting. Huvudet är tomt (Schiefauer:157).

Någon dag senare konfronterar Bella Kim om Tonys död. Kim försvarar sig med att han gjorde illa en flicka: "*Det var en flicka, han gjorde henne illa. Och jag visste inte om flickan jag talade om var den som legat under honom, eller om hon var jag.*" (Schiefauer:162)

Därefter ger sig Kim av. Hon har packat en väska med sina saker och lämnat flickrummet. Enligt de Beauvoir är det ganska vanligt att det sker utbrytningsförsök. Att flickan irrar runt på måfå och tar sig bort från föräldrahemmet. Samtidigt som hon vill lämna det så vill hon inte det egentligen (de Beauvoir:414). Hon drar runt i en stulen bil och sover i tomma sommarstugor och försöker hitta sig själv igen.

Någon flicka var jag inte, henne hade jag för länge sedan gjort mig av med. Och pojken, honom hade jag förstört och förtärt tills bara ett monster var kvar. Jag höll upp händerna framför mig som om de var speglar, som om jag skulle kunna hitta ett nytt, tredje ansikte i mina handflator. Men mina händer hade ingen tröst att ge. (Schiefauer:165)

När hon närmar sig städerna ser hon löpsedlar med efterlysningar. En är om en pojke som sparkat ihjäl en annan pojke, och en annan visar en flicka som rymt hemifrån. Båda dessa ansikten har tillhört Kim, men inte längre (Schiefauer:166).

Årstiderna förflyter och Kim bryter sig in i hus och lever andra människors liv när de inte är hemma. En dag tröttnar hon och tänker ta sitt liv. Hon sätter sig i bilen och drar fram pistolen under sätet, pistolen som Tony gömt. Precis när hon ska trycka av fylls framrutan av fjärilar (Schiefauer:179). Fjärilarna får Kim att vända hemåt. Hon springer och fjärilarna

flyger efter. Väl framme drar de sig till en lykta i en trädgren. Under lyktan hänger en ryggsäck, och i den ligger maskeraddräkten Fågelhärskaren. Den är nött och sliten men passar fortfarande. Hon drar masken över huvudet och då har ingen tid förflutit (Schiefauer:182).

"Jag bär fortfarande ett barn inom mig, och det har vaknat nu." (Schiefauer:184) Kim ser både Momo och Bella i sina dräkter, de sitter lite tigare över bysten och har inte längre lika bra passform. De tre leker i flera timmar och somnar i en hög. När Kim vaknat går hon över gräsmattan i sin dräkt. "Fågelhärskarens sömmar har brustit, han faller av mig där jag går i gräset, bildar ett spår av målad karton och smutsiga tygbitar bakom mig naken kvar." (Schiefauer:188) Hon går in i sitt gamla flickrum och speglar sig.

Jag lägger min handflata mot spegelns handflata, lutar min panna mot spegelns panna, ser djupt in i mina egna ögon. Där blänker en vuxen blick, men den är inte död längre, den är inte längre matt och sorgsen. Nej, min blick glittrar av liv. (Schiefauer:187)

Till sist har Kim försonats med sig själv.

5.4 Komponenter

5.4.1 Växthuset

Växthuset är en frizon där de tillåts att växa i sin egen takt. Där klär de ut sig, leker, har egna ritualer och dansar och skrattar. Där tar de plats och hörs, men bara för sig själva. "Vi levde mitt i allt detta sprakande och det fick mig att glömma att jag var Kim, att jag hade en kropp som växte och sprängde. Växthuset var en frizon, ett rum att gå till där andra lagar gällde." (Schiefauer:19) När de befinner sig i växthuset slipper de bli vuxna, de söker tröst hos jorden, blommorna och insekterna (Schiefauer:21).

I *Om flickor för flickor* skriver Kristin Hallberg i kapitlet "Att vara själv" om flickors behov av att vara för sig själva. Ofta bildar det dagliga skollivet fond, men efter skoltid utspelar sig nattliga bjudningar, intima och fnissiga samtal, upptåg och så vidare. Att dra sig undan och göra någonting i smyg är ett viktigt moment (Toijer-Nilsson & Westin:80). Denna gemenskap har även Kim, Bella och Momo i växthuset.

Man kan se växthuset som en kokong där Bella, Momo och Kim är larver, barn. De vill inte släppa kokongen, tryggheten och bli fjärilar, vuxna. Efter allt som de har gått igenom, äventyren som pojkar och en spricka i deras flickrelation, eldar Momo en kväll upp växthuset i sin pojkropp. Växthuset står i full låga och detta är en tydlig symbol för att tiden som barn är slut.

5.4.2 Maskeraden

En dag kommer Momo med idén om att ha en maskerad, bara de tre. Maskerad är något som lockar, en ny spegelbild, en dräkt och en mask att sätta över ens ansikte. Att få spela rollen som någon annan.

När den första maskeradkvällen äger rum delar Momo ut varsin påse till alla och säger att man får klä på sig i ensamhet och spegla sig själv först innan de andra ser en. De ska lämna sig själva i rummet och inte låta sina vanliga jag komma ut därifrån. Momo hade sytt kläder som inte skulle föreställa någonting som redan fanns. Då skulle alla rörelser och repliker vara förutbestämda och ikväll ville de att inget skulle vara förutbestämt, som det annars är för dem (Schiefauer:34). Kim får en ståtlig dräkt likt en riddarrustning. Hon föreställde sig att hon var härskare någonstans i världen och hon var övertygad om att när hon öppnade munnen skulle rösten vara stark och mörk (Schiefauer:35). Därefter sätter hon på sig den fågelliknande, gipsgjutna masken. "Det stramade och sved i hårbotten, men när jag såg ut genom mina ny ögonhål, när jag fick syn på hela mitt nya jag i spegeln, då spelade det inte längre någon roll att det gjorde ont." Hon visste att varelsen i spegeln var hon själv, och att Kim var borta. De tre kallade sig Pierrot, Ökenvarelsen och fågelhärskaren. "[...] hela tiden var där liksom en ton i luften, en skir, lysande ton som sjöng oss framåt, som tömde oss på våra gamla jag för varje steg vi tog." (Schiefauer:36-37)

Vid den andra maskeradkvällen har de tre precis genomgått en traumatisk händelse när pojkarna på skolan har omringat Bella och dragit av hennes t-shirt och sportbehå. Alla tre känner sig oerhört kränkta och förtvivlade över vad Bella har utsatts för. Momo visar sig inte i skolan på en hel vecka. Istället sitter hon inne och syr nya maskeradkläder. Efter kränkningarna mot Bella var de nu alla tre i behov av att få dra på sig en mask och vara någon annan. Denna gång hade Kim fått en tigerdräkt. Hon var Shere Khan, tigern i *Djungelboken* (1894). "Den vida kappan och huvan dolde mitt vanliga rörelsemönster och när jag rörde mig rörde han sig också, men inte som en flicka med ryggen full av finnar och kroppen full av oro. Han rörde sig som en konung och vi var en och samma, han och jag." (Schiefauer:47)

När de förvandlas till pojkar upplever de någonting annat än vad maskeraden har kunnat erbjuda.

Under Momos masker fanns alltid mitt eget ansikte. Det var mina flickögon som tittade ut genom hålen i gipset. Det var min flickkropp, långt därinne under tyg och sömmar, som fick spegelbilden att röra sig. Men pojken i spegeln hade ingen dräkt att ta av. Huden var min hud men ändå en annan. [...] Mitt nya skinn satt som ett skinn ska sitta. (Schiefauer:71)

Att anta en mask och ge sig ut för att vara någon annan är en ständigt återkommande aktivitet i litteraturen (Österlund:105), så även i *Pojkarna*. I *Förklädda flickor* finns, som jag tidigare nämnt, ett paradigm för förklädnad från flicka till pojke som består av tio olika drag, vilka betecknar en förklädnadsroman men som inte uppfylls till fullo i varje text (Österlund:127). Det första handlar om att det är berättarperspektivet som styr flickskildringen (punkt 1). I *Pojkarna* är det den förklädda flickan som är personlig berättare. Det är genom Kim läsaren ser och hör. Punkt nummer två tar upp en annorlunda jordfemininitet där flickans konststillhörighet är grumlad (punkt 2). Kim, Momo och Bella känner sig inte hemma i sina kön och sina kroppar. De saknar inte flickmarkörer och de uppfattas inte heller som pojkar före sin förvandling. Deras utseende motsäger deras egenskaper. De känner sig inte som sina kroppar.

Vidare skriver Österlund om vilka motiv som ligger bakom förklädnaden: flykt, lek eller nödtvång (punkt 3). I *Pojkarna* är förklädnaden främst en flykt undan den utsatthet de känner som flickor. Under maskeraden är det en lek. Förklädnaden beskrivs som en temporär flykt från den växande flickkroppen (punkt 4). Ofta innebär det att flickan klipper håret och lindar in sina bröst. Syftet är att dölja och förtränga flickegenskaperna. När blommans nektar gör dem till pojkar kan man kanske inte se det som en förklädnad på samma sätt som när flickor klär ut sig till pojkar. Samtidigt så är de tidsbegränsade pojkropparna en temporär flykt från den växande flickkroppen. En antagen pojkklädsel erbjuder rörelsefrihet (punkt 5). När de blivit pojkar känner de en oerhörd rörelsefrihet. Ingenting sitter åt, de är fria. Ytterligare ett sätt att upprätthålla en pojkidentitet är att anta ett pojknamn (punkt 6). Pojknamn tar de alla tre, även om Kim och Momo behåller sina fast med något annorlunda uttal. Bella antar namnet Mack.

Österlund skriver vidare om förvandling, förväxling och förhandling (punkt 7). De tre flickorna förvandlas men de förväxlas aldrig. De måste dock förhandla med sig själva, de tvingas göra mandomsprov och besegra de biologiska pojkarna på deras villkor (punkt 8). Vid mötena med Tony och hans gäng kommer flickorna in i en farligare värld. Framför allt Kim hänger med på kriminella aktiviteter om nätterna. Allt detta för att bli accepterad och komma närmare Tony. Vid omvandlingen grumlas det heterosexuella begäret av ett triangulärt begär, vilket till synes ifrågasätter heterosexualiteten men i slutändan bekräftar densamma (punkt 9). Kim fattar tycke för både Tony och Momo. Som pojke gillar hon pojkar och det bekräftar då även att hon gillar pojkar även som flicka.

Avslutningsvis innebär slutet ett avslöjande och en avklädning (punkt 10). I slutet sker

ett återställande av flickskapet, de kan inte längre bli pojkar. Blomman är död och därmed den magiska nektarn. En fortsatt förklädnad kommer att ske genom maskeraderna.

5.4.3 Blomman

De Beauvoir skriver om flickans närhet och flykt till naturen. Bland växter och djur kan hon vara en mänsklig varelse. Där är hon befriad från att vara ett objekt och blir istället ett subjekt och får känna på friheten (de Beauvoir:423). I flickornas frizon växthuset odlar Bella en blomma, som ska komma att låta flickorna få känna på friheten. Blomman står likt en drottning i växthuset. Den har växt från ett frö till en ståtlig växt på bara ett dygn. Stort trumpetformat huvud.

Jag tänkte på törst och längtan och öppna munnar när jag såg in i hennes ansikte; avlånga, mörkt violetta bladtungor kring det känsliga gulvita långt därinne. Genom mitt huvud for skolsköterskans röst om hur könshåren växer fram i puberteten för att skydda det nyutvecklade könsorganet. Jag ruskade på huvudet för att få bort den där rösten. Det kändes fult att tänka sådant i närheten av henne. (Schiefaue:31)

När flickorna undersöker blomman, när de smeker kronbladen är det även en bild för ett gemensamt, sexuellt utforskande. Under den andra maskeradkvällen utforskar de den ståtliga blomman och dess sprängfyllda behållare i kronans mitt. "De var som små bölder innanför de skyddande bladen, spända och ömmande och fulla av något som måste ut." (Schiefaue:49) De punkterar en av de små blåsorna och ur rinner en tjock nektar. De håller i en droppe i varje tekopp som de har och skålar. Ingen av de visste vad denna lilla ceremoni skulle komma att innebära.

Under romanens gång ser jag en tydlig koppling mellan hur blomman mår och hur Kim mår. Ju mer nektar Kim tar, desto sämre mår blomman. Samtidigt finns det perioder då blommans behållare är så sprängfyllda att de ger ifrån sig en lättnadens suck när Kim tömmer dem. Kanske kan man se blommans spänning i relation till att Kim känner en iver av att få komma in i pojkroppen, den form av abstinens som hon känner.

När Kim gjort upp med pojkroppen i slutet av romanen mår blomman riktigt dåligt och Kim känner för den. Hon känner sig skyldig. Jag ville inte se henne sådan, ville inte se henne skallig och naken med sitt känsliga innanmäte oskyddat." (Schiefaue:156) Här upplever jag det som att Kim ser sig själv i blomman. Hon är själv blottad och oskyddad.

5.4.4 Kroppen

Kroppens förändring vid denna tid är den stora anledningen till att Kim skräms av vad som komma skall. De Beauvoir skriver om den oroliga tid när "barnets kropp blir en kvinnokropp, blir kött." Flickan går in i denna period med oro och missnöje och det uppstår en känsla av skam över sin egen kropp. Hon oroas av att känna en sårbar punkt inom sig. Något som inte är en sjukdom håller på att hända, det ligger i de lagar som styr självexistensen, och det innebär likväl kamp och slitningar." (de Beauvoir:363).

Vidare skriver de Beauvoir om att flickan känner att kroppen är på väg att undfly henne och att den inte längre är ett uttryck för hennes individualitet. Den upplevs som främmande och hon har blivit ett ting, blickar sköljer över henne, man kommenterar hennes kropp och det enda hon vill är att göra sig osynlig (de Beauvoir:364).

Under gymnastiklektionerna känner flickorna sig extra hämmade av sina kroppar. Pojkarna studerade deras minsta rörelse. Momo hade långa starka ben men använde dem inte fullt ut. Istället masade hon sig runt och försökte göra sig grå och osynlig, att inte sticka ut och bli påhoppad. När Bella sprang gungade hennes bröst vilket möttes av applåder och busvisslingar från pojkarna och Bella slutade springa. Då vände det sig i magen på Kim.

Ett ögonblick tänkte jag på jätten från mina vakendrommar, föreställde mig hur jag klev över planen och plockade pojkarna med mina jättehänder, kastade dem i en vid båge bort över samhället. Men min kropp var en tanig flickkropp och jag såg tyst ner i marken, svalde och svalde för att hindra illamåendet från att tränga upp genom halsen. (Schiefauer:43)

När de upptäcker att de har förvandlats efter att ha druckit av nektarn beskrivs det på följande sätt:

Våra bröst var försvunna och höfternas rundningar hade raknat, axlar och armar hade fått annorlunda sensor och muskler som syntes under huden. Våra halsar och nackar var bredare och mitt i halsen satt ett adamsäpple stort som ett moget plommon.[...] Våra magar var insjunkna, underhudsfettet var borta, och mellan våra ben fanns inte längre någon skåra. Behåringen var kvar, gles och skör så att det smärtade när man strök håren åt fel håll, och under den lilla busken, mellan låren, fanns en penis. Mjuk hud täckte ollonet och under hängde en skrynklig skinnpåse med två ovala stenar i. (Schiefauer:51)

De börjar utforska sina nya kroppar och springer ut i natten. Deras ben är fyllda av styrka, kraft och fart. Momo sträcker armarna mot himlen som om hela världen precis blivit hennes att bestämma över. Alla tre har vid denna stund en otrolig frihetskänsla, de känner att de har fötts på nytt. De möter pojkar som möter deras blickar istället för de glidande blickarna över

deras kroppar som de fått utstå tidigare, i sina flickkroppar (Schiefaue:53).

De Beauvoir skriver om hur puberteten har radikalt olika betydelse för könen, då den inte förebådar samma framtid. Pojkarna besväras inte lika fullt av sin pubertet då de sedan barnsben varit stolta över att vara män. De har inte alls samma behov som flickorna att osynliggöra sig, istället visar de stolt upp sina håriga ben och så vidare (de Beauvoir:372).

5.5 Miljö

Romanen utspelar sig i en medelstor stad i Sverige. Handlingen sker i skolan, i flickrummet, i växthuset, i skogen, i industriområden, i en hamn mm. Platserna går inte att koppla till en viss stad eller samhälle. Det som sker hos Kim och de andra kan appliceras på vilken stad eller by som helst.

Om dagarna är de flickor och om nätterna lever de pojklivet. Jag funderar kring Schiefauers val av tidpunkter för de olika kropparna. Har det att göra med att natten kopplas till något mörkt och farligt som i sin tur kopplas till pojkar? Och att flickorna kopplas till det ljusa och ofarliga på dagen. Eller är det av praktiska skäl då inte många upptäcker förvandlingen, exempelvis föräldrar eller i skolan. Det motsatta för flickor, det ljusa, det ofarliga.

När Kim är med Tony och Höken känns miljöerna genast tuffare och råare. Det är bakgårdar, gråa parkeringshus, motorvägar, nedlagda båtvarv, rostfläckiga containrar, bortglömda lagerbyggnader och så vidare (Schiefaue:79,88). Där rör de sig och ägnar sig åt sina kriminella aktiviteter. Detta ställs i kontrast mot växthuset som jag nämnt tidigare, men också mot flickrummet kopplas mycket till trygghet. När Kims värld är som mest kaotisk längtar hon in, tillbaka till flickrummet. Hon vill fortfarande vara den lilla flickan som inte tvingas växa upp.

Föräldrarna är genomgående frånvarande. De kommer bara in emellanåt med en kommentar om att det är läggdags och så vidare. Här finns inga vuxna som stör handlingen. Som tidigare nämnt kan normer upprätthållas av föräldrar, men här är det snarare samhället som står för det.

6. Avslutande diskussion

Jessica Schieafuer har med denna roman visat svårigheterna med att växa upp med en kropp som håller på att utvecklas till något som man inte känner igen och inte vill kännas vid. Hon har visat hur livet som pojke och flicka i tonåren kan upplevas, både med positiva och negativa beskrivningar.

Flickorna går från att känna sig oviktiga till att vara intressanta när de förvandlas. I pojkkropparna behandlas de utan några problem. De andra är nyfikna istället för dömande. För Bella och Momo är det spännande, ett utforskande av vad de kan göra som pojkar. De slipper sexism, de kan röra sig fritt, de tar plats och får respekt. Som läsare får man uppleva att det är annorlunda att vara pojke än flicka. Det är enklare att vara pojke om man är i Kims, Momos och Bellas situation. De blir fysiskt starkare. Trots den förskönande bild som kanske finns hos flickorna om hur det är att vara pojke, tycker jag att den bilden förändras. Bella är den första som tröttnar. Hon vill inte ha den rollen, hon kan stå ut med alla blickar. Momo hänger med ett tag till, hon gillar att skådespela och ser det som en roll. Men för Kim är det annorlunda. För henne är det ingen roll, det är ett helt nytt sätt att vara och att leva sitt liv på. För henne handlar det också om att plötsligt känna sig rätt och vara sig själv. Kim ifrågasätter och funderar kring sin egen identitet. För henne blir förvandlingen en förutsättning för att kunna leva ut sin sexualitet och kärlek. Simone de Beauvoir utgår bland annat från att kön är något vi gör, inte något vi är. Flickorna blir pojkar i romanen genom att spela rollen.

Alla karaktärerna i romanen följer normen av vad maskulinitet och femininitet är. En majoritet av orden i John Stephens schema (20 av 30) gick att se i romanen. Det är förbjudet för flickor att vara våghalsiga, utforska saker och flytta fram gränser. Det är tillåtet för den unge mannen att kraftfullt hävda sig själv medan kvinnan underkastar sig. (de Beauvoir:386-387)

Det jag upplever att Kim tar med sig efter att ha upplevt båda rollerna är att flickor kan visa sig svaga för varandra på ett sätt som inte killar kan, flickor har en annan typ av sammanhållning, ett systerskap, som hon tydligt saknar när hon är utanför Bellas och Momos gemenskap. När de tre är tillsammans är de jämlikar. Som pojke upplever Kim det motsatta. Då måste man vara tuff och det råder en hierarki och konkurrens på ett helt annat sätt än hos flickorna. Pojkarna är inga jämlikar, det finns alltid någon som står över den andre.

Kim utvecklas under romanens gång från att tycka att rollen som flicka är usel, till att vara pojke är det bästa som hänt henne på länge, till att hon till sist är ganska nöjd med sitt liv som flicka och den gemenskap hon ingår i.

Jag upplever att man i slutänden får en bild av att det är lika tufft att vara ung pojke och ung flicka, men på olika sätt. Flickorna kan ej påverka hur de blir bedömda då det sker genom deras utseende, till skillnad från pojkarna som bedöms efter hur de agerar. Båda kön känner press, men på olika sätt. För pojkarna är det till viss del enklare att påverka sina handlingar än vad det är för flickorna att påverka sitt utseende, samtidigt har pojkarna inte mycket till valfrihet ändå då deras agerande styrs av den maskulina normen.

Skulle det finnas mer utrymme kan man titta på hur boken har mottagits. Det finns mängder med olika forum och recensioner att ta del av på Internet. Jag har än så länge bara skummat igenom en del och det visar sig att folk har tolkat och läst romanen på lite olika sätt. Framöver skulle man kunna titta närmare på detta genom läsarorienterade teorier.

Min tanke är att man i framtiden ska kunna använda mitt material som underlag till läsning av boken på högstadiet eller gymnasiet. Ett ytterligare steg hade varit att utforma en lektionsplan med utgångspunkt i romanen och utifrån läroplanen i svenska.

Litteraturlista

Primärlitteratur

Schiefauer, Jessica (2011). *Pojkarna*. Månocket. Stockholm.

Sekundärlitteratur

Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?* Natur & Kultur. Stockholm.

de Beauvoir, Simone (1949). *Det andra könet*. 2:a storocketupplagan (2012). Norstedts. Stockholm.

Edström, Vivi och Hallberg, Kristin (1984). *Ungdomsboken. Värderingar och mönster*. Liber Förlag. Stockholm.

Frih, Anna-Karin & Söderberg, Eva (2010). *En bok om flickor och flickforskning*. Studentlitteratur AB. Lund.

Nilson, Maria (2010). *Från Gossip Girl till Harry Potter: genusperspektiv på ungdomslitteratur*. BTJ Förlag. Lund.

Nilsson-Toijer, Ying & Westin, Boel (1994). *Om flickor för flickor. Den svenska flickboken*. Rabén & Sjögren. Stockholm.

Stephens, John (1996). *Gender, Genre and Children's Literature*. Signal 79 (1996): 17-30.

Tenngart, Paul (2011). *Litteraturteori*. Gleerups. Malmö.

Österlund, Maria (2005). *Förklädda flickor. Könsöverskridning i 1980-talets svenska ungdomsroman*. Åbo akademis förlag. Åbo.

Omnämnda källor

Alakoski, Susanna (2006) *Svinalängorna*. Albert Bonniers förlag. Stockholm.

Hellberg, Hans-Eric (1977) *Love love love*. Lind & Co. Stockholm.

Kadefors, Sara (2001) *Sandor slash Ida*. Månocket. Stockholm.

Kipling, Rudyard (1894). *Djungelboken*. Penguin Classics. London.

Thomas, David (1995). *Avsnoppad*. Damm Förlag AB. Stockholm & Malmö.

Otryckta källor

Andersson, Sophie & Roghult, Sofia (2007). "Barn- och ungdomsböcker ur ett genusperspektiv." <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:198696>

Arvidson, Karin (2007). "Genuskonstruktion och språkutveckling: diskursanalys av sex skönlitterära barn- och ungdomsböcker ur ett feministiskt perspektiv." <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:198748>

Järpvall, Jakob (2011) "Bland machomän, fåfänga flickor och känsliga killar - en studie av genus i ungdomsromanen Ingen återvändo." <http://dspace.mah.se/handle/2043/116524>

Möller, Lina (2003). "Vilken roll spelar könet? - En studie i hur genus förmedlas i en handfull ungdomsböcker." <http://www.lu.se/lup/publication/1358409>

Åsblom, Malin (2010). "Bekräfta könsrollerna eller ifrågasätta dem? :en analys av fyra barn- och ungdomsböcker." <http://hig.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:379718>

Bilaga 1

Schema for masculinity:

strong
violent
unemotional, hard, tough
aggressive, authoritarian
transgressive (= 'nature' when + sexual)

competitive
rapacious
protective
'hunter', powerful
player
independent
active
analytical
thinks quantitatively
rational (=culture, civilisation)

Min översättning:

Schema för maskulinitet:

stark
våldsam
känslös, hård, tuff
aggressiv, auktoritär
gränsöverskridande (djurisk sexualitet)
tävlingsinriktad
girig

Schema for femininity:

beautiful (therefore, good)
non-violent
emotional, soft, yielding
submissive, compliant
obedient, pleasing
(= 'culture' when + sexual)

self-effacing, sharing
caring
vulnerable
'victim'; powerless
prize
dependent
passive (active=evil)
synthesizing
thinks qualitatively
intuitive (=nature, the primitive)
[intuition = "lateral thinking" when + male]

Schema för femininitet:

vacker (därför, god)
ej våldsam
känslös, mjuk, eftergiven
ödmjuk, förenlig
lydig, tillåtande ('kultur' när sexuell)
självtutplånande, givmild
omhändertagande

Bilaga 2

beskyddande

'jägare', mäktig

player

självständig

aktiv

analytisk

tänker kvantitativt

rationell (=kultur, civilisation)

sårbar

'offer', maktlös

pris

beroende

passiv (aktiv = ond)

sammanställer

tänker kvalitativt

intuitiv (= natur, den primitiva)

[intuition = "stegvist tänkande" när + man]

Bilaga 3

1. Berättarperspektivet styr flickskildringen.

Berättarperspektivet och berättarens könstillhörighet avgör hur flickan ramställs. Några varianter är: den förklädda flickan som personlig berättare, en flickberättare som betraktar den förklädda flickan, en pojkberrättare som betraktar den förklädda flickan eller en opersonlig berättare som inte är könsspecifik men som fokaliserar karaktärer vars könstillhörighet inverkar på berättandet. Flickrösten framträder olika mycket beroende på berättarsituationen.

2. Annorlundagjord femininitet.

Den förklädda flickan befinner sig inledningsvis i utkanten av traditionell femininitet. Hennes könstillhörighet är grumlad och hennes femininitet är annorlundagjord. Antingen saknar hon helt flickmarkörer eller så motsäger hennes utseende och hennes egenskaper varandra, vilket möjliggör att hon kan uppfattas som pojke.

3. Bevekelsegrunder: flykt, lek eller nödtvång.

Förklädnaden är främst en flykt undan en snäv flickroll, vilken innebär anpassning, övergrepp och utsatthet och den antas för att utvidga flickans (för)handlingsutrymme. Motivet kan vara ett experiment med könstillhörighet, en lek eller ett nödtvång.

4. Temporär flykt från den växande flickkroppen.

Förklädnaden är en temporär (ut)flykt från en föränderlig flickkropp. Pojkrollen tolkas ofta som en nödvändig parentes i kvinnoblivandet. Flickkroppen avvecklas och osynliggörs. Brösten lindas, håret klipps eller döljs och flickegenskaper förträngs.

5. Antagen pojkklädsel.

Pojkkläderna erbjuder rörelsefrihet. Begär till kläderna förekommer inte. Flickan uppfattas obehindrat som pojke. Hon leker med maskulinitetsattribut.

6. Antaget pojknamn.

För att upprätthålla en pojkidentitet antar flickan ett pojknamn, ofta en maskulin variant av det egna namnet.

7. Förvandling, förväxling, förhandling.

Kärnhändelserna är förvandlingar, förväxlingar och förhandlingar relaterade till könsfakt.

8. Mandomsprov.

Flickan är som pojke ”mer man än männen” hon genomgår mandomsprov och maskulina initiationsriter. Hon besegrar de biologiska pojkarna på deras villkor.

Bilaga 4

9. Könsöverskridandets erotik.

Könsöverskridandets erotik iscensätts genom att det heterosexuella begäret grumlas av ett triangulärt begär vilket skenbart ifrågasätter heterosexualiteten men i slutändan bekräftar densamma.

10. Demaskering.

Slutet innebär ett avslöjande, en avklädning av pojkkläderna och ett återställande av flickskapet. De möjliga slutet är återanpassning till överdriven femininitet, fortsatt förklädnad, erkännandet av en trans-identitet eller död.